

Uitgevoerd werk

Jaarverslag 1999

Inleiding

RisoBrussel is 16 jaar actief in de binnenstad. In die periode is er op het terrein veel veranderd. In 1984 kon er met recht gesproken worden over een uitgeholde binnenstad. Prof. em. H. Van der Haegen gebruikte deze term om duidelijk te maken dat de Brusselse binnenstad haar essentiële substantie verloren was. De diagnose luidde aldus: „mensen, inkomen en functies verdwijnen en wel in die mate dat het stedelijke hart, het kerngebied aangetast wordt en het moeilijk krijgt goed te functioneren (...). Deze uitholling is merkbaar op vele wijzen: morfologisch door een vervallen huizenpatroon, demografisch door een terugval van de bevolking soms tot een derde van vroeger, functioneel door een verdwijning van functies in de productieve en verzorgende sector”. Ongeveer halverwege de rit, begin jaren '90 kwam de omslag. Deze omslag, die we toen reeds, in navolging van prof. C. Kesteloot analyseerden als de „Nieuwe stedelijkheid”, bestond hierin dat de binnenstad herontdekt werd: de zakenwereld begon terug in het hart van de stad te investeren – wie na 8 jaar afwezigheid in de Noordwijk rondwandelt, waant zich in een andere stad – nieuwe, kapitaalkrachtiger bewoners kwamen hun opwachting maken. Is de armoede en de achterstelling dan uit de binnenstad verdwenen?

Zeer zeker niet. Men hoeft er maar het nieuwe SIF-beleidsplan (Sociaal Impulsfonds 2000-2002) op na te slaan om vast te stellen dat Brussel nog steeds ernstig achtergestelde wijken herbergt, meer dan in alle Vlaamse steden samen! Een verschil met vroeger is dat, waar de ruimtelijke segregatie van rijkdom en armoede aanvankelijk de binnenstad tegenover de periferie (de rijke rand binnen en buiten het stadsgewest) plaatste, deze segregatie zich nu in het hart van de stad zelf genesteld heeft. Voor een opbouwwerkorganisatie als RisoBrussel heeft dat consequenties. Waar we in de jaren 80

zonder voorbehoud konden pleiten voor wijkontwikkeling (ofschoon dit woord nog niet het actuele statuut van modeterm had) leggen we thans veel sterker de nadruk op sociale wijkontwikkeling. We moeten ons in de wijken teweer stellen tegen sterke tendensen van sociale verdringing. Minder begoede bewoners hebben geen verhaal tegen overhands toenemende huurprijzen, eens een huizenblok is gerenoveerd of een leegstaand fabriekspand tot loften werd gerecycleerd.

Nieuwe stedelijkheid in centrum van Oud-Molenbeek

Tenzij de overheid op een niveau dat de wijken overstijgt correcties aanbrengt met betrekking tot het spel van vraag en aanbod op de markt, bijvoorbeeld door grote investeringen in de sociale huisvesting, valt te vrezen dat deze evolutie niet tegen te houden is.

„Ze moet niet tegengehouden worden” is meestal de onderliggende boodschap van veel plannenmakerij. Immers, hoe cynisch ook, stadsherwaardering verdund en verdrijft de kansarmoede en haar vervelende bijverschijnselen.

Al heeft een opbouwwerkorganisatie bitter weinig macht om dergelijke trends tegen te houden of zelfs maar te corrigeren, het betekent niet dat ze die lijdzaam moet ondergaan. Doorheen haar projecten probeert ze de stem van de niet-gehoorde bewoner te versterken en ingang te doen vinden bij het beleid. Deze projecten, hoe kleinschalig ook, hebben een belangrijke signaalwaarde. Gedragen door een visie waarin etische principes als democratie, solidariteit en sociale rechtvaardigheid centraal staan, zijn zij „de luis in de pels van de markt en het geld”.

Naar aanleiding van het jaarverslag 1999 hebben we gezocht naar enkele rode draden in de diverse projecten. Het gaat daarbij om een aantal algemene trends die een evolutie betekenen ten opzichte van de strakke schema's uit de beginjaren, toen het opbouwwerk met zijn invalshoek wijkontwikkeling op het terrein vaak alleen opereerde.

In de fase van de uitgeholde stad werd getracht zeer projectmatig te werken. Projecten hadden betrekking op problemen die weliswaar structureel van aard waren, maar toch dermate afgelijnd dat oplossingen haalbaar bleven. Er werd gewerkt met specifieke doelgroepen (bejaarden, migranten, huurders van blok X in de sociale huisvesting).

In het kader van de sociale wijkontwikkeling blijft het opbouwwerk anno 2000 zich concentreren op zichtbare ingrepen in de woonomgeving. Het gaat om properheid, heraanleg van straten en pleinen, om leefbaarheidproblemen die naar oorzaak en oplossingen het niveau van de wijk niet overstijgen. Dit betekent een herijking van de ambities. Achterstellingproblemen zoals bijvoorbeeld armoede en werkloosheid blijken naar oorzaken en oplossingen veelal het niveau van een wijk te overstijgen en zijn in het kader van wijkontwikkeling alleen niet aan te pakken.

In een korte tijdsspanne is er veel aandacht uitgegaan naar culturele acties: tentoonstellingen, stoepetegels, parcours, constructies, ... Ook het feestelement en animatieve activiteiten worden geaccentueerd. In plaats van uitsluitend met problemen bezig te zijn, worden de aanwezige kansen en potenties als uitgangspunt voor projecten genomen. Ook communicatie tussen bewoners wordt een belangrijk actieterrain. Methodisch vertaald komt het buurtwerkprofiel, dat sinds 1984 nog slechts een sluimerend bestaan leidde, opnieuw op de voorgrond, weliswaar in een mix met (projectmatig) opbouwwerk en sociale dienstverlening. In het verlengde daarvan is het de wijkbewoner in het algemeen die terug in het vizier komt. Er wordt minder dan vroeger gewerkt naar specifieke bevolkingscategorieën toe.

Tenslotte werkt het opbouwwerk momenteel in een omgeving die verzadigd is van wijkgerichte initiatieven. We hebben het in Brussel dan over het Sociaal Impulsfonds, de Wijkcontracten, de Initiatiefwijken, Buitengewone Buurt, Objectief 2, enz. Voor het aanzwengelen van projecten doet RisoBrussel naast de eigen decretale middelen een beroep op deze fondsen. Door de afhankelijkheid van de daar heersende reglementen en subsidievoorwaarden komen positie en takenprofiel van het opbouwwerk onder druk te staan. Waar de opbouwwerker door de overheid op zijn/haar participatiedeskundigheid wordt bevraagd, dreigt er opnieuw vervaging op te treden (bv: waardoor onderscheidt zich de opbouwwerker nog van de wijkmanager?). Stof genoeg dus om zich te bezinnen over de uitholling van een werksoort en over de vraag hoe visie en pragmatiek mekaar in evenwicht kunnen houden.

Projectwerk in uitvoering.

Hieronder laten we de verschillende Riso-projecten de revue passeren. Waar we in dit tijdschrift regelmatig verslag uitbrengen over de stand van zaken in de afzonderlijke projecten, zetten we ze nu allemaal op een rij. Jongerenwerk Peterbos en meldingspunt Brabantwijk verschillen van de overige in zoverre het hier gaat om projecten, gerealiseerd met andere middelen dan deze van de Vlaamse Gemeenschap (subsidies van de woningmaatschappij ASSAM en respectievelijk wijkcontract Schaarbeek).

De Noordwijk herdacht: plannen van bewoners.

De twee opbouwwerkers in de Noordwijk werken aan een gemeenschappelijk programma onder de algemene noemer Noordwijk 2010. Hierin wordt een visie op de Noordwijk uitgewerkt waarmee allerlei plannen die van buiten op de Noordwijk afkomen worden beoordeeld. Mede onder druk van geruchten rond het wijkcontract werd het „werken rond bewonerswensen voor de toekomst van de hele wijk” een absolute prioriteit. Bij het openbaar onderzoek voor het wijkcontract konden de twee comités (door de grondige voorbereiding) op vrij korte termijn met een eensgezind wensenpakket naar voren komen. Beide comités organiseerden in dit verband een wederzijds bezoek om mekaars verwachtingen en belangen duidelijk te maken. In de lokale ontwikkelingscommissie van het wijkcontract zitten verschillende vertegenwoordigers van de bewonerscomités. Zij zullen zorgen voor de informatiedoorstroming.

Het Noordwijkproject omvat verschillende deelwerkingen en punctuele acties.

Oude Noordwijk

Belangrijk was de start van de werken aan de rioleringspomp. Twee jaar geleden werd dit dossier aangekaart door het bewonerscomité: herhaalde overstromingen van de kelders vroegen om een structurele oplossing. Die komt er nu hopelijk met de investering in een pompstation dat de riolen moet ontlasten voor de kelders onderlopen. De werken begonnen eind mei en namen een tien tal maanden in beslag. Het buurtfeest werd in de formule van vorig jaar met succes herhaald.

Gaucheret

1999 was een bewogen jaar voor de Gaucheretbuurt. Het bewonerscomité, dat van het bijzonder bestemmingsplan Gaucheret een werkpunt had gemaakt, kreeg een eerste teleurstelling te verwerken toen bleek dat met hun vragen op geen enkele manier rekening werd gehouden. Rond de aanleg van het Gaucheretpark merken bewoners dat ze geen echte inspraak bekomen. Ook de rol van het Presidenthotel doet het gevoel van machteloosheid bij de bewoners toenemen. Juridisch getouwtrek zorgde dat de werken voor het park serieuze vertraging opliepen. Bovendien is er het gemeentelijke project Soleil du Nord. Een vijftiental sociale werkers van allerlei slag moeten – na

dertig jaar verwaarlozing – de wijk plots uit het slop halen. De programmatie bevat heel wat zaken die tot nog toe – weliswaar met veel bescheidener middelen – reeds opgepakt werden door het Vlaamse sociale werk op het terrein. Zo wordt de werking van jeugdcentrum de Fabriek nagenoeg gekopieerd, wordt er een buurtkrant gemaakt en is de gemeente nu ook van plan een eigen bewonerscomité op te richten.

Harmonie

Het bewonerscomité investeerde voornamelijk in de uitwerking van het programma van het wijkcontract. Belangrijk aandachtspunt zal de inrichting van de openbare ruimtes worden. Andere aspecten van de leefbaarheidsproblematiek houden nauw verband met deze openbare ruimtes, o.a. de toegenomen parkeerdruk in de Harmoniebuurt. Het bewonerscomité ging regelmatig in de clinch met de stad Brussel in de persoon van Schepen Maingain. (Inrichting van infrastructuur voor jongeren en kinderen en inrichting van groene ruimten in de Harmoniebuurt). Het niet houden van beloftes, en het niet respecteren van de timing blijven vandaag nog steeds problematisch ...

Foto: Tentoonstelling Ratten en Muizen

Parcours van ratten en muizen

Het parcours van ratten en muizen en dan vooral de tentoonstelling „Van Kassei tot Noordwijk” slurpte een groot deel van de agenda op. Een maand lang stond de Noordwijk centraal in het Boudewijngebouw van de Vlaamse Gemeenschap. Van 2 maart tot 23 maart '99 passeerden meer dan 4.000 bezoekers langs de tentoonstelling. Het was een gevarieerd publiek van ambtenaren, oudere en ex-wijkbewoners, geïnteresseerden in de geschiedenis of het volkse leven van Brussel, sociale werkers, studenten... De enige groep die ondervertegenwoordigd was, waren de Turkse en Marokkaanse bewoners uit de Noordwijk. Het wegvallen van vzw Buurtwerk Noordwijk (dienstencentrum & lokaal integratiecentrum) als initiatiefnemer van het Parcours van Ratten en muizen werd opgevangen doordat RisoBrussel deze tentoonstelling aangreep om haar 15-jarig bestaan te vieren.

„Nord-Gazet”

De „Nord-Gazet” is momenteel aan haar achtentiende nummer toe, in 2000 begint jaargang 4! In het kader van het sociaal luik van het wijkcontract kan de „Nord-Gazet” gedurende de 4 jaar van het wijkcontract rekenen op een jaarlijkse toelage van 200.000 fr. In ruil heeft het redactie-comité zich echter geëngageerd nog een betere inhoudelijke kwaliteit na te streven.

Wanneer er op de inhoud gewerkt zal worden, dan ook op de methode. In het kader van de werkplaats participatie (VIBOSO-RISO) werd hier reeds aandacht aan besteed. Consolidatie blijft echter noodzakelijk! Externe omstandigheden – tijdsdruk, tentoonstelling, afwezigheid van redactieleden – hebben te veel greep gehad op het concrete verloop van redactievergaderingen. Het blijft een opgave de betrokkenheid van de verschillende culturen uit de Noordwijk bij de „Nord-Gazet” in het oog te houden.

Anneessens, kijk maar om!

Anneessens staat op het naar hem genoemde plein met zijn rug naar de wijk, als schaamde hij zich voor de aanblik. Vandaar de titel van het opbouwwerkproject.

Globaal beoogt het project de ondersteuning van een startend participatieproces in de Anneessenswijk met en door bewoners, gericht op een zichtbare aanpak van de leefomgeving. Het bewonerscomité werkt vanuit een in de beginfase van het project opgesteld handvest. In dit handvest is duidelijk geopteerd voor de thema's participatie en leefbaarheid.

De Anneessenswijk is ondertussen erkend als een Buitengewone Buurt met haar AAA-parcours (Alternatief, Artistiek, Anneessens). De eerste stappen in de realisatie zijn gezet.

De nieuwe lokalen van de Buurtwinkel aan het Anneessensplein

Er is participatie geweest van de bewoners rond het buurtfeest Brussels Gekleurd, ondanks het feit dat het feest buiten de wijk plaatsvond. Tenslotte werd het comité geleidelijk aan door de lokale autoriteiten erkend als gesprekspartner. Overleg en informatiedoorstroming is gemakkelijker geworden. Inzake representativiteit is er nog wel werk aan de winkel.

Bedoeling is impulsen te geven die het wijkleven dynamiseren. Naast Brussels Gekleurd werd in samenwerking met enkele andere buurtverenigingen een properheidsactie georganiseerd.

Het project buurtgericht tewerkstellingsinitiatief bevond zich vorig jaar in een voorbereidende fase. Einddoel blijft hier in samenwerking met de wijkregie een ploeg jongeren uit de wijk voltijds in te zetten voor onderhoudswerken in de buurt. Ondertussen werkt de Buurtwinkel in een samenwerkingsformule binnen het project Wonen-Werken in de Gierstraat. De ploeg arbeiders staat een aantal dagen per maand ter beschikking voor werkjes in de wijk. Vanuit de Buurtwinkel wordt voor dit doel een geoco in de functie van begeleider/formateur gedetacheerd naar dit project. Het OCMW zorgt voor een werkploeg van 3 à 4 steuntrekkers die a rato van 1 dag per week inzetbaar zijn.

Met de verhuis van de Buurtwinkel leunt diens werking nauwer aan bij het opbouwwerk. Het opbouwwerk speelt momenteel een belangrijke rol in de profilering van de Buurtwinkel als buurtcentrum binnen de Anneessenswijk.

Sociale wijkontwikkeling Begijnhofwijk

De werking rond sociale begeleiding van huurders in de sociale wooncomplexen Houthulstbos en Timmerwerfkaai werd opengetrokken naar de leefbaarheid in de wijk. Dit is de stand van zaken in de verschillende pistes die worden bewandeld.

Sociale begeleiding Houthulstbos

Het wooncomplex Houthulstbos bevindt zich in een fase *na* renovatie en herhuisvesting van bewoners. In een wooneenheid (21 bewoners) werd een beurtrol overeengekomen voor het kuisen van de gemeenschappelijke trappenhal. In het afgelopen jaar vonden heel wat huisbezoeken plaats. Huurders klagen over de slechte afwerking van de gerenoveerde appartementen (vochtproblemen inclusief). Een gedetailleerde staat van uit te voeren reparaties werd aan de technische dienst

overgemaakt, waaraan echter geen gevolg gegeven werd. Het beheer van de heraangelegde binnenkoer werd overgedragen aan de jongerenorganisatie Le Toucan. Samen met de andere organisaties actief in het wooncomplex heeft het opbouwwerk voor de huurders een inhoudingsfeest van de binnenkoer georganiseerd.

1999 was het jaar van de verkiezingen van een huurdersafgevaardigde. Interesse vanwege de huurders was mager en de motivatie verliep moeizaam. De nieuwe huurdersafgevaardigde vertegenwoordigt slechts een klein deel van de huurders. Toch hecht het opbouwwerk groot belang aan samenwerking met deze huurdersafgevaardigde.

Sociale begeleiding Timmerwerfkaai

Het wooncomplex Timmerwerfkaai bevindt zich in een fase vóór renovatie. De renovatie-operatie is uitgesteld tot 2001, dit tot ontgoocheling van de bewoners. Op een lijst met dringende herstellingen werd vanuit de technische dienst nauwelijks gereageerd, zodat het wonen vooralsnog een weinig comfortabele aangelegenheid blijft. Ondertussen zijn wel architectenbureaus aan de slag rond het renovatiedossier. Er stelden zich geen huurderskandidaat voor de huurdersadviesraad, wat symptomatisch is voor de malaise die onder huurders heerst rond hun huisvestingssituatie.

Buurtfeest 1999 Begijnhofwijk

Herwaardering Pantsertroepensquare

De Pantsertroepensquare wordt geherwaardeerd als publieke ruimte voor de buurt. Voor het opbouwwerk stond vooral de consultatie van de wijkbewoners rond de heraanleg van de Pantsertroepensquare centraal. Na consultatie van bewoners werden adviezen overgemaakt aan het aangeduide studie bureau. Deze presenteerde zijn voorontwerp in een nieuwe bijeenkomst en kwam uiteindelijk onder druk van de bewoners tot een aangepast ontwerp. Doorheen deze acties is de betrokkenheid van de wijkbewoners op de wijk substantieel versterkt.

De inbreng van een door de stad aangestelde wijkcoördinator bleef echter beperkt.

De Hooikaai herleeft

Dit project zit in een startfase. Het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM) (verantwoordelijke heraanleg Hooikaai) beschouwt het opbouwwerk als bevoorrechte partner om de coördinatiefunctie ter plekke waar te nemen.

Het terrein aan de Herzieningslaan wordt een buurttuin annex speelplein.

La vache qui (c)rit. Veeartsenij in beweging.

In Kuregem richt het opbouwwerk zich tot de bewoners in de Veeartsenijbuurt. Na jarenlange verwaarlozing is er plots meer beleidsaandacht gekomen voor Kuregem (wijkcontracten, initiatiefwijken, URBAN). Helaas worden de bewoners onvoldoende op de hoogte gebracht van al deze initiatieven, laat staan dat er naar hun verzuchtingen wordt geluisterd. Via kleine punctuele interventies zoekt het opbouwwerk naar een andere manier om bewoners te laten participeren in het zoeken naar oplossingen voor leefbaarheidsproblemen in hun buurt. Met inbreng van SIF-middelen is het opbouwwerk ter plaatse ingebed in WijkOntwikkeling Kuregem, een netwerk van Nederlandstalige organisaties. De gezamenlijke aanpak werkt productief: via verschillende kanalen worden diverse bewoners bereikt en komt er stilaan een participatieproces op gang. De stand van zaken kan opgesplitst worden over aparte deelprojecten:

DIP (Directe Interventie Planning)

Dit project vormt de concrete realisatie van het goedgekeurde SIF-programma en is een uitvloeisel van het DIP-onderzoek, uitgevoerd in 1997 waarbij leefbaarheid, netheid en verfraaiing van de buurt als prioriteiten werden aangegeven. In dit kader werd in '99 het sluikestortende verder aangepakt door ondermeer de verloederde poort van het leegstaande gebouw van de Lijn op te smukken met een symbolische boom in polyester om op die manier vervuilers op een afstand te houden.

Buurttuin artistiek productiehuis

Eveneens in het kader van het SIF had het opbouwwerk een project ontwikkeld rond een leegstaand gebouw in de Herzieningslaan, dat eigendom is van de VGC. Bedoeling was om in het gebouw artistieke ateliers onder te brengen en het aangrenzend terrein in te richten als buurttuin. Alles was in kannen en kruiken (project, budget, overeenkomst, enthousiaste buurtbewoners) om in '99 te starten...tot de VGC blokkeerde. Zonder enige verklaring kon het gebouw plotseling toch niet vrijgegeven worden. Omdat het project reeds in een vergevorderd stadium zat (enkel een handtekening ontbrak!), was bij de bewoners de ontgoocheling en de verbijstering – over het feit dat verborgen politieke agenda's blijkbaar de bovenhand hadden gehaald – groot. Het opbouw-

werk moest het project afblazen en zich tevreden stellen met het terrein. Deze krijgt in de loop van 2000 een bestemming als buurttuin annex speelplein voor een nabijgelegen school.

Herzieningslaan herzien

In de Herzieningslaan is een actieve bewonersgroep aan de slag. Er stond in '99 heel wat op het programma: de heraanleg van de laan zelf (die telkens uitgesteld werd) en de acties om de laan in de kijker te plaatsen (symbolische boomactie aan de poort van de Lijn, rommelmarkt); de voorstelling van het Gemeentelijk Ontwikkelingsplan en het Gewestelijk Bestemmingsplan; het nieuwe wijkcontract Grondel-Herziening (1999-2003) waarbij een aantal bewoners in de lokale ontwikkelingscommissie zetelen; verkeerstelling in de Herzieningslaan naar aanleiding van het gemeentelijk verkeersplan. Algemeen kan gesteld worden dat de contacten tussen bewoners - gemeente verbeterd zijn en dat wederzijds vertrouwen en interesse toenemen.

Werkgroep Grondel

Met deze moeilijk te structureren bewonersgroep werden een aantal succesvolle acties ondernomen (interpellatie tijdens gemeenteraad om een omheining te eisen rond een eerder aangelegd speelterrein, enquête rond het gemeentelijk ontwikkelingsplan, onveiligheid rond schooluitgangen, peilen naar verwachtingen rond een braakliggend terrein in Grondelstraat) en ook concrete resultaten geboekt (1 bewoonster zetelt in de lokale ontwikkelingscommissie van het wijkcontract Grondel-Herziening).

Communicatie

Om het communicatieproject concreet vorm te geven, startte het opbouwwerk in april een initiatievideo-workshop. Meerdere workshops volgden en eind '99 zijn een 6-tal jongeren (jongens en meisjes van drie verschillende nationaliteiten) gemotiveerd en geïnteresseerd om zelf een videofilm over en met de buurt te realiseren.

Het deelproject Punt-aan-de-Lijn werd verder geïmplementeerd in de samenwerking omtrent de symbolische boomactie aan de poort van de Lijn. Via de Koning Boudewijnstichting en het Impulsfonds voor het Migrantenbeleid kon de jongerenwerking tevens enkele acties ontplooiën gericht op de verbetering van de leefbaarheid in de buurt

(plaatsen van informatiepanelen, herstellingswerken aan de sport- en spelinfrastructuur). Deze projecten worden ondersteund door een partnership van verschillende actoren die in de buurt werkzaam zijn (gemeente Anderlecht, de sociale huisvestingsmaatschappijen ASSAM en Anderlechtse Haard en het verenigingsleven). De coördinatie hiervan is in handen van de jongerenwerking.

Sociale wijkontwikkeling Molenbeek

Het programma sociale wijkontwikkeling verloopt i.s.m. het buurtwerk Molenbeek-centrum en is gespreid over verschillende deelwerkingen.

Uitbouw lokale verankering

Werken aan de leefbaarheid in de buurt veronderstelt een herkenbare verankering via een solide infrastructuur en een degelijk onthaal. In '99 werd verder gezocht naar middelen om dit onthaal beter te organiseren en om de druk ervan op de medewerkers te verminderen. Twee nieuwe medewerkers werden in dienst genomen ($\frac{4}{5}$ DSP-contract en $\frac{1}{2}$ sociale maribel).

Ook de buurtkrant draagt bij tot herkenbaarheid in de buurt en is een uitstekend middel om vrijwilligers bij de werking te betrekken. De buurtkrant was tijdens het buurtfeest '99 live aanwezig: kinderen werden journalist voor één dag (interviews afnemen, foto's nemen, ...) en verzorgden een speciale editie van de krant.

Bewonersondersteuning binnen het wijkcontract

Het wijkcontract zit in een eindfase, de heraanleg van straten en pleinen is praktisch volledig voltooid. Deze werken verliepen echter niet vlekkeloos. Tijdens het afgelopen jaar had het opbouwwerk de handen vol met het signaleren van klachten naar de dienst openbare werken. Op aandringen van het opbouwwerk organiseerde de gemeente een overlegvergadering tussen bewoners en aannemers waarop een aantal duidelijke afspraken werden gemaakt omtrent het verdere verloop van de werken. Ook voor de handelaars kwam het opbouwwerk bij de gemeente tussen omtrent de reglementering over de uitstalling van hun waren. In september '99 werd de heraanlegde Parvis ingehuldigd. Het buurthuis nam de gelegenheid te baat om (mede in het kader van de Open Monumentendagen) in de kerk een tentoonstelling op te zetten over de geschiedenis van de Parvis.

Beheersproject speelplein Bonnevie

Het speelplein Bonnevie, als resultaat van jarenlange bewonersactie, wordt door de buurt duidelijk gewaardeerd. Een degelijk beheer is wel noodzakelijk. In '99 gingen twee overlegvergaderingen door met bewoners en overheid om een aantal terugkerende klachten (rond nachtlawaai, drughandel, gevaarlijk verkeer, slechte voetpaden) aan te pakken. Vanuit het opbouwwerk is er ook aandacht geweest voor de netheid van het plein: samen met de kinderwerking „Notre Coin du Quartier” zijn er verschillende schoonmaakacties georganiseerd.

Bewoners Wauters Koeckxplein

De appartementen van het „Rive Gauche” project op het W. Koeckxplein zijn bijna allemaal verkocht. Om zich in de buurt beter te integreren, organiseerden de nieuwe bewoners in mei '99 voor de tweede maal een buurtfeest i.s.m. het buurthuis. Vanuit de bewoners kwam ook duidelijk een vraag naar meer regelmatig overleg om oplossingen te zoeken voor leefbaarheidsproblemen op en rond het plein. In dit verband werd eind '99 bij het Impulsfonds een dossier ingediend om een braakliggend terrein, grenzend aan het plein, in te richten als voorlopig speelpleintje.

Een antwoord bieden op de verveling van jongeren in de Peterbosparkbuurt

Positieve beeldvorming: Open Monumentendagen

De openbare ruimten en publieke gebouwen waren het decor voor de Open Monumentendagen '99. De pas heraanlegde Parvis vormde de trekpleister met in de kerk een uitgebreide tentoonstelling, waarin de beleving van de Parvis doorheen de tijd en het verhaal van de bewoners centraal stonden. Ook het gemeentehuis, de kunstacademie en het kanaal stonden in de belangstelling.

Moedergroep speelplein

In samenwerking met de basisschool De Vier Winden organiseerde het opbouwwerk enkele bijeenkomsten voor moeders uit de onthaalklas. Bedoeling was deze moeders dichter te betrekken bij het beheer van het speelplein, waar zij vaak met hun kinderen vertoeven. Dit jaar wordt deze groep uitgebreid tot een oudergroep en wordt het onderwerp verruimd naar thema's die algemeen op de buurt betrekking hebben (bv. veiligheid rond de schooluitgangen)

Oplossingen voor lokale buurthinderproblemen

Bewoners die geconfronteerd worden met een concreet probleem van buurthinder, komen steeds vaker bij het buurthuis aankloppen. Het opbouwwerk acht het als haar taak hen te ondersteunen bij het zoeken naar haalbare oplossingen. In die zin is er in '99 een briefkaartactie gestart om Brussel-Net te wijzen op de onregelmatige huisvuilophaling. Het Woningfonds werd gecontacteerd om een aantal afspraken te maken omtrent de geplande werken in de Sint-Jozefstraat.

Jongerenwerking Peterbos

In tegenstelling tot de andere opbouwwerkprojecten heeft RisoBrussel in 1995 in samenwerking met de sociale huisvestingsmaatschappij ASSAM beslist in Peterbos (sociale hoogbouwwijk in Anderlecht) een kinder- en jongerenwerking op te zetten in plaats van een opbouwwerkproject. Bedoeling is door het creëren van een volwaardig vrijetijdsaanbod een antwoord te bieden op de verveling waarmee jongeren in Peterbos geconfronteerd worden en hen via animerende en educatieve activiteiten sociale, creatieve en sportieve vaardigheden mee te geven. Momenteel maken vijf personen deel uit van de équipe: 3 animatoren (2 in Gesco-statuut en 1 gefinancierd door Assam),

1 coördinator (gesubsidieerd door de VGC in het kader van de samenlevingsinitiatieven) en 1 sociaal begeleider in een doorstromingscontract (tewerkstellingsinitiatief van de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij - BGHM).

In 1999 werd er verder gestreefd naar een kwantitatieve en kwalitatieve uitbreiding van de activiteiten van de jongerenwerking. Een overzicht: Nederlands- en Franstalige kinderwerking, tienerwerking, meisjeswerking en jongerenwerking. Op termijn wordt een erkenning als Werking Kansarme Jeugd (WKJ) beoogd door de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Daarom moet gestreefd worden naar de verzelfstandiging van de jongerenwerking. Als aanloop daartoe wordt in 2000 de zaalvoetbalploeg verder gestructureerd.

Naast deze typische jeugdwerkvormen beheerde de jongerenwerking het afgelopen jaar twee zaalvoetbalploegen (kadetten- en seniorenploeg) en werden er samen met de interculturele werking van de KAV sportieve activiteiten voor vrouwen georganiseerd. De sociaal begeleider van de BGHM heeft als opdracht jongeren actief op te zoeken in hun vertrouwd milieu (pleintjes, inkomhallen, woonblokken, ...) en hen toe te leiden naar de activiteiten van de jongerenwerking. Daarnaast is het de bedoeling dat hij jongeren met individuele hulpvragen doorverwijst naar gespecialiseerde diensten. In dit kader werd eind '99 gestart met een jongereninformatiepunt.

Meldingspunt Brabantwijk.

Het project Meldingspunt - Brabantwijk is ontstaan in 1994 binnen het kader van de veiligheidscontracten via een conventie tussen RisoBrussel en de gemeente Schaarbeek. Eén voltijdse opbouwwerker (RisoBrussel) draagt de verantwoordelijkheid voor de uitbouw van het project. In maart 1999 werd ter versterking van het project een halftijds medewerker (binnen het programma Sociale Maribel) aangeworven. De programmatie en de uitbouw van het project Meldingspunt - Brabantwijk loopt in samenspraak met vzw Wijkpartenariaat, een sociale organisatie actief in de Brabantwijk in Schaarbeek.

Onder de werktitel „naar een levendige Dupontstraat” werden een reeks acties voorbereid. Drie braakliggende maar ernstig verloederde straathoeken, reeds jarenlang een doorn in het oog bij buurtbewoners en pendelaars, vormden het aan-

grijpingspunt om een leefbaarheidsproject voor de buurt op te starten. Het project kreeg de naam Limite Limite en met volgende doelstellingen:

- een oplossing zoeken voor de drie braakliggende straathoeken;
- de communicatie en convivialiteit tussen de verschillende bewonersgroepen enerzijds en pendelaars en studenten anderzijds, stimuleren;
- een eerste bijdrage leveren voor een gefundeerde aanpak van de leefbaarheidsproblematiek en verdere wijkontwikkeling;
- de discussie m.b.t. de revitalisatie van de Brabantwijk opnieuw aanzwengelen.

Voor de concrete realisatie en uitbouw van het project werd specifieke aandacht besteed aan de participatie van bewonersgroepen, onderwijsinstellingen en buurtbetrokken organisaties; m.a.w. actoren die nauw betrokken zijn bij het wijkgebeuren. In overleg met deze partners werden in de loop van 1999 verschillende visuele acties in de Dupontstraat, een centraal gelegen straat in de wijk, succesvol verwezenlijkt. De acties vormden concrete initiatieven die het dagelijkse leven in deze straat (vaak letterlijk) meer kleur gaven.

Visuele actie in de Brabantstraat waarbij het lager onderwijs aan bod kwam.

Even belangrijk echter is dat doorheen deze visuele acties een aanzet gegeven werd tot een positieve dynamiek en communicatie. Zowel met de bewonersgroepen als met de hogescholen groeide een vertrouwensrelatie. Het bewonerscomité vond met de acties een nieuwe „drive”. De hogescholen raken stilaan overtuigd dat zij een wezenlijke rol kunnen spelen bij de aanpak van de leefbaarheidsproblematiek en de verdere ontwikkeling van de wijk.

Projectoverstijgende dossiers.

Netwerk Wonen

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest subsidieert lokale organisaties die concrete projecten opzetten die passen in een programma voor lokale wijkontwikkeling. Deze projecten worden door de Stadswinkel gegroepeerd in het Netwerk Wonen. Via RisoBrussel is Buurtwerk Molenbeek-centrum voor enkele deelprojecten gesubsidieerd en afgevaardigd in het overleg van het Netwerk Wonen.

In '99 stond het Netwerk Wonen voor een nieuw meerjarenplan (2000-2003). RisoBrussel nam deel aan enkele inhoudelijke discussiemomenten hieromtrent en hield een pleidooi voor een betere afstemming van de verschillende middelen voor lokale wijkontwikkeling en voor duidelijker afspraken tussen de verschillende actoren op het terrein zelf.

In het najaar organiseerden verschillende partners van het Netwerk een opendeur. Ook Buurtwerk Molenbeek-centrum ontving geïnteresseerde politici en ambtenaren.

Brussels Overleg Dienstencentra

Het uitvoeringsbesluit op het decreet op de thuiszorg voorziet – wat de lokale dienstencentra betreft – in een programmering voor 300.000 inwoners van Brussel. Dit betekent dat de Vlaamse gemeenschap zich bij de uitbouw van haar voorzieningen net voor $\pm 1/3$ van de Brusselse bevolking verantwoordelijk acht. Concreet betekent dit dat er in het Hoofdstedelijk Gewest 19 dienstencentra kunnen erkend worden. Dit houdt in dat er nog plaats is voor 10 bijkomende lokale dienstencentra. Waar deze centra zullen ingeplant worden is allerminst duidelijk. Vandaar dat in een ontwerp-memorandum van het BOD, opgesteld eind '99 en gericht aan de VGC, het punt van een zindelijke programmering sterk wordt benadrukt.

Het BOD kwam 7 maal in vergadering bijeen. De agenda werd gedomineerd door de uitvoeringsbesluiten op het thuiszorgdecreet die aan de vooravond van 1999 door de Vlaamse regering werden goedgekeurd. Met name de normen waaraan lokale dienstencentra moeten beantwoorden bezorgden de bestaande initiatieven heel wat kopzorgen. De teksten werden bestudeerd. Ieder centrum vergeleek haar werking met de eisen uit de uitvoeringsbesluiten. Daarvan werd een synthese gemaakt: een knelpuntennota. Bleek dat minder de eisen inzake dienstverlening als wel de vormende en recreatieve activiteiten voor moeilijkheden kunnen zorgen. De eisen zijn veel te zwaar, zeker in verhouding tot het doelpubliek, dat overwegend kansarm is en geen vragende partij voor gestructureerde vormingsprogramma's. Deze verzuchtingen werden in juli tijdens een onderhoud aan het kabinet welzijn van de Vlaamse Gemeenschap overgemaakt. De dienstencentra dienden ook gezamenlijk hun erkenningsaanvraag in. Al deze aanvragen werden ontvankelijk verklaard.

Dit betekent dat ze 1 jaar de tijd krijgen om zich in de nieuwe normen in te passen en dat ze met terugwerkende kracht vanaf 1 juli '99 volgens het nieuwe systeem worden betoelaagd. Het BOD had een actieve inbreng tijdens de Platformdag wonen van ouderen in Brussel (Vlekho, 6 mei 1999). Het is tevens vertegenwoordigd in de Vlaamse Vereniging voor DienstenCentra (VVDC) en het Brussels Overleg Thuiszorg (BOT).

Geïntegreerde basiswerkingen

In het kader van de geïntegreerde basiswerkingen inzake de armoedebestrijding zijn de inspanningen om bij de overheid gehoor te vinden voor een kleinschalige, territoriale aanpak van achterstands-situaties via buurtwerk onverminderd voortgezet. In de diverse memoranda werd deze thematiek aangekaart. In het kader van de verhoging van de SIF-middelen voor RisoBrussel werd de problematiek ter sprake gebracht. In de SIF-evaluatie van het voorbije meerjarenplan werd de kwestie van steunpunten in de verschillende zones uitdrukkelijk naar voor geschoven.

Een Vlaams overleg Geïntegreerde wijkcentra werkt momenteel met verschillende initiatieven een concept uit om bij de Vlaamse overheid een experiment te bepleiten. Het betreft praktijk en

onderzoek rond de coördinatie van geïntegreerde wijkcentra. Riso-Antwerpen en RisoBrussel trekken dit overleg.

Doorstromingscontracten sociale begeleiding

Sinds het stopzetten van het strijkwinkelproject „Faut le Fer” is RisoBrussel zelf geen dragende kracht meer van tewerkstellingsinitiatieven. Wel zit het opbouwwerk hier en daar ingebed in een netwerk dat zich ondermeer toelegt op buurt-economische activiteiten (de Buurtwinkel - Anneessens, WOK / Kuregem, Buurtwerk Molenbeek-centrum, het Wijkpartenariaat / Schaarbeek).

Vanuit haar ervaring werd RisoBrussel in '99 gevraagd om mee te werken aan de ondersteuning van een tewerkstellingsinitiatief – doorstromingscontracten – rond sociale begeleiding in de sociale huisvesting. Dit initiatief werd genomen door toenmalig Minister van Sociale Huisvesting Tomas en overgedragen aan de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM). Bedoeling is dat sociale huisvestingsmaatschappijen in afspraak met lokale organisaties samen een project uitwerken rond sociale begeleiding van bewoners. Samen met de BGHM, Bruxelles-Formation, het Centre Bruxellois d'Action Interculturelle (CBAI), Habitat et Rénovation en de Federatie van Brusselse Huurdersunies staat RisoBrussel in voor de inhoudelijke invulling en de verdere opvolging van het totaalproject. Tijdens de voorbereidingsfase bracht RisoBrussel de methodiek van het projectmatig werken in, waarop de uitvoering van de verschillende projecten later ook effectief werd gebaseerd. Deze methode van werken is langs Franstalige kant nauwelijks gekend en kon bij de partners op veel bijval rekenen.

In juli '99 zijn er in 10 verschillende huisvestingsmaatschappijen evenveel projecten gestart (waaronder ook bij ASSAM – zie project jongerenwerking Peterbos). De projecten zelf lopen niet overal van een leien dakje: verschillende visies op sociale begeleiding zorgen vaak voor onenigheid tussen de sociale huisvestingsmaatschappij en de lokale organisaties wat repercussies heeft op de concrete jobinvulling. Ook is er een discrepantie vast te stellen tussen de functieomschrijving (sociaal begeleider) en het profiel van de tewerkgestelden (A2 vaak zonder enige ervaring op het sociale terrein). Eind '99 zijn er nog 6 projecten operationeel.

Organisatie-ontwikkeling

Kwaliteitsdecreet

RisoBrussel bevindt zich volop in de voorbereidingsfase op de invoering van het kwaliteitsdecreet (2003). 1999 was een scharnierjaar: daarin werd door de sector bepaald wat voor haar kwaliteit in het opbouwwerk betekent. Dit resulteerde in de opmaak van een lijst met Sectorspecifieke Minimale Kwaliteitseisen (SMK's). Deze lijst werd in het Sectorieel Overleg Kwaliteit (sectoren opbouwwerk, minderheden, kabinet en administratie) uitgewerkt en in de Overleggroep Kwaliteit (Viboso en Riso's) op haar gebruikswaarde getoetst. Deze SMK's werden ook aan bestuur en personeel van Riso-Brussel voorgelegd. In functie van de opmaak van een kwaliteitshandboek werden deze SMK's tevens gecheckt op aanwezigheid in de praktijk en op hun vatbaarheid voor verbetering.

Debatavond: politiek en bewonersparticipatie.

Vormingsbeleid

In de eerste helft van 1999 werd het vormingsprogramma rond participatie verder afgewerkt. De leesgroep en de werkplaats vonden tijdens deze periode respectievelijk vier en drie keer plaats. Tijdens het Riso-overleg van maart werd vanuit een case-bespeking de visie op bewonersparticipatie in samenwerkingsverbanden besproken. Het tweejarig programma rond participatie werd afgerond met een evaluatie tijdens het Riso-overleg van juni.

De uitdieping van visie (leesgroep) en praktijk (werkplaats) heeft duidelijk effect gehad en ook de overige momenten, vaak tijdens het Riso-overleg, waarop één of ander luik van participatie het onderwerp vormde, werden door iedereen gesmaakt. Alle opbouwwerkers gaven te kennen het begrip participatie beter te kunnen plaatsen en ook op de dagelijkse werkvloer meer stil te staan bij de toepassing ervan. Uit de evaluatie bleek eveneens dat er in de organisatie nood is aan meer ervaringsuitwisseling (cfr. stijl werkplaats) en visievorming (cfr. stijl leesgroep). Daarom werd besloten bij de start van het werkjaar 1999-2000 de leesgroep verder te zetten, weliswaar met een ruimere invalshoek dan enkel participatie. De nieuwe lees/visiegroep wil eerder vertrekken van een aantal maatschappelijke en methodische evoluties die van invloed kunnen zijn op ons huidige werkingsperspectief (sociale wijkontwikkeling, lokale democratie en leefbaarheid) en dit met het oog op het nieuwe meerjarenplan 2002-2006.

De visietekst omtrent „RisoBrussel op weg naar een lerende organisatie” werd besproken op het Riso-overleg van januari '99. Tijdens deze bespreking pleitten de opbouwwerkers duidelijk voor meer ervaringsuitwisseling en informele contacten met collega's. Daarom wordt het Riso-overleg voortaan om de drie maanden georganiseerd in een opbouw-werkgebied ter plaatse. Bedoeling is dat de lokale opbouwwerker dan tekst en uitleg geeft over zijn/haar werkzaamheden en een case voorlegt om verdere discussie uit te lokken. Als start van het nieuwe werkjaar werd in september tevens een interne studiedag georganiseerd waarop de nieuwe programmatie uitvoerig werd toegelicht. Om nader kennis te kunnen maken met de dagelijkse opbouwwerkpraktijk, worden ook de secretariaatsmedewerkers en de jeugdanimatoren (Peterbos en Schaarbeek) bij deze momenten betrokken. Om de interne communicatie te optimaliseren, zijn de maandelijkse informatieformulieren sinds september gebundeld in een interne Nieuwsbrief en wordt op een meer overzichtelijke en eenvormige manier nieuws aangeboden uit de verschillende opbouwwerkprojecten. Ook de leden van de Raad van Beheer ontvingen deze Nieuwsbrief en blijven zo op de hoogte van het reilen en zeilen van RisoBrussel.

Naaste de formele overlegvergaderingen die RisoBrussel centraal organiseert, is op initiatief van enkele opbouwwerkers dit jaar een meer informeel werkgroepje ontstaan dat zich buigt over de aanpak van overtollig afval en sluike storten in de buurt. Bedoeling is vooral ervaringen uitwisselen, maar ook om eventueel op termijn een gezamenlijke actie te ondernemen naar de Brusselse overheid toe. Dergelijke informele momenten tussen opbouwwerkers zullen vanuit een visie op de lerende organisatie naar de toekomst toe nog meer aangemoedigd worden. Eind '99 liet RisoBrussel zich verleiden door de multimedia en sloot aan op het Internet. Dit betekent dat communicatie tussen medewerkers voortaan ook via e-mail kan verlopen, wat een vlottere informatiedoorstroming in de hand kan werken. Om de medewerkers wegwijs te maken in dit nieuwe medium, werd een introductie internet en e-mail opgezet.

Katleen Vanlerberghe
Alain Storme

Foto: Saskia Vanderstichele